

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК СИСТЕМНИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Дмитрієва О.І., д-р екон. наук, професор

Мордовцев О.С., к. екон. наук, доцент

Шепелєв О.В., аспірант

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. В сучасних умовах загальносвітових глобалізаційних процесів значно підсилюється важливість соціально-економічного розвитку окремих територіальних утворень, кожна із яких має унікальні промислові, аграрні, суспільно-соціальні та фінансово-інвестиційні умови свого існування та можливості подальшого розвитку. Як зазначає Кузькін Є.Ю., який аналізує досвід розвинених країн світу, ці умови є визначальними для під час пошуку та використання набору інструментів та стимулів, за допомогою яких здійснюється передача відповідної частини повноважень місцевим органам влади, а, отже, публічне управління реалізується наближенням послуг адміністративного та соціально-економічного характеру до усіх членів громади, що підвищує «спроможність територіальних громад до вирішення місцевих проблем власними силами» [1]. Таким чином, для успішного вирішення цієї проблеми регіональні і місцеві органи повинні стати ключовими спроможними організаційно-управлінськими ланками соціально-економічному розвитку територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем впровадження та функціонування процесу фінансової децентралізації на протязі останніх років була центральним місцем в наукових працях вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері місцевого самоврядування, таких як Кузькін Є.Ю. [1], Сухарська Л.В. [2], Набатова Ю.О. Ус Т.В. [3], Ковбасюк Ю.В. [4], Серьогін С.М., Гончарук Н.Т. [5], Пиччотто С. [6], Кузькін Є. [7], Сімків Л.Є. Кулик Т.П. [8], Татарин Н.Б., Войтович В.В. [11], Аванесова Н.Е., Мордовцев О.С. [12] та інших. Але, попри на отримання цими вченими вагомих наукових результатів у сфері теоретико-методичного забезпечення процесу фінансової децентралізації територіальних громад, а також механізмів впровадження цього процесу в їх практичну діяльність, ще залишаються невирішеними питання побудови універсальної системи та напрямів постійного удосконалення цієї системи.

Невирішені складові загальної проблеми. Актуальність вирішення проблеми фінансової децентралізації в Україні також загострюється наявністю значної просторової диференціації соціально-економічного розвитку територіальних утворень, що є однією з головних проблем створення та функціонування конкурентоспроможної ринкової економіки держави й її інтеграції

на європейські та міжнародні ринки. З іншого боку, диференціація територіальних утворень України характеризується й зростанням негативних тенденцій розвитку територіальних громад у зв'язку з неналежним розмежуванням організаційно-управлінських повноважень, неефективним розподілом та перерозподілом доходів та витрат між державою і окремим територіальним утворенням. Отже, проблема формування та впровадження у практику ефективних механізмів вирішення проблеми фінансової диференціації є одним із найважливіших напрямів побудови ефективної соціально економічної політики в умовах розповсюдження інноваційних форм публічного управління на місцевому рівні.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження теоретико-методичних практичних основ впровадження та функціонування процесу фінансової децентралізації як ключового фактору соціально-економічного розвитку територіальних утворень. Для досягнення мети дослідження були поставлені наступні завдання:

- узагальнити підходи до дефініції понять «соціально-економічний розвиток» і «фінансова децентралізація» та зробити авторські визначення цих категорій;

- систематизувати загальні напрями впровадження та функціонування інституту фінансової децентралізації;

- сформуванати універсальну систему функціонування процесу фінансової децентралізації;

- обґрунтувати пропозиції та напрями удосконалення процесу фінансової децентралізації в сучасних умовах України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Узагальнивши наукові праці з питань соціально-економічного розвитку територіальних утворень України [1-3], можна зробити висновок, що ця категорію у статті буде розглядатися як поступовий процес, який є одним із ключових національних пріоритетів держави, що забезпечує зростання місцевих доходів створення якісних умов існування усіх членів громади через забезпечення матеріальними ресурсами й суспільними благами. Як зазначає Сухарська Л.В., процес соціально економічного розвитку повинен ґрунтуватися на ефективному та дієвому використанні інструментів бюджетної та податкової політики держави, що сприятиме розвитку й підтримки суспільного виробництва відповідно до потреб та цілей членів територіальної громади [4]. Однак, треба зазначити, що ці інструменти часто бувають недостатніми у зв'язку з просторовими територіальними відмінностями. Отже, для формування ефективних механізмів соціально-економічного розвитку територіальних утворень виникає доцільність визначення дефініції та дослідження характерних особливостей поняття «фінансова децентралізація», яка є важливим кроком місцевих бюджетів до незалежності від держави у напрямі виконання функцій та повноважень на територіальному рівні. Отже, на рис. 1 узагальнені наукові праці та дослідження, з яких виокремлені основні підходи до визначення категорії «фінансова децентралізація», а також особливості використання цього поняття в реаліях України.

Рис. 1. Підходи щодо визначення поняття «фінансова децентралізація»

Джерело: систематизовано авторами на основі [3-7]

Із рис. 1 можна зробити висновок, що фінансова децентралізація – це нормативно закріплений та науково обґрунтований процес розподілу функціональних повноважень, грошових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними і місцевими рівнями управління, що сприяє зростанню ресурсної бази місцевих бюджетів, забезпеченню прозорого та чесного перерозподілу податків, які були зібрані з територіального утворення та можливості задоволення фінансово економічних і соціальних потреб усіх членів територіальної громади в мінливих умовах кризового сьогодення.

Треба відзначити, що фінансова децентралізація – це комплексний процес стимулювання соціально-економічного розвитку територіального утворення, який впроваджується та функціонує за наступними напрямками, які показані на рис. 2.

Рис. 2. Загальні напрями впровадж

та функціонування інституту фінансової децентралізації

ення

Джерело: розроблено авторами на основі [4, 6]

Таким чином, можна зробити проміжний висновок, що основними перевагами впровадження фінансової децентралізації є можливість забезпечення горизонтальної та вертикальної бюджетної конкуренції, яка буде сприяти неперервному та ефективному соціально-економічному розвитку територіальних утворень та покращенню якості надання публічних послуг органами місцевої влади з акцентуванням уваги на індивідуальних особливостях та вподобаннях членів територіальної громади. З іншого боку фінансова децентралізація може бути фактором виникнення низки економіко-політичних та соціальних ризиків, які проявляються у виникненні корупції на локальному рівні, зменшенні державного впливу на розвиток територіальних утворень, збільшення і без того значущої просторової соціально-економічної диференціації громад та зростання сепаратистських настроїв.

Для згладжування зазначених деструктивних факторів впливу на успішність впровадження та функціонування процесу фінансової децентралізації та зростання ефективності використання усіх переваг цього процесу виникає нагальна необхідність у систематизації теоретико-методичних основ та практичних заходів щодо реалізації та удосконалення окремих його складових. Отже, на рис. 3 сформуємо універсальну модель системи функціонування процесу фінансової децентралізації, яка містить у собі сукупність виокремлених підсистем, а саме:

- підсистема управління, яка містить у собі суб'єкти та об'єкти, що пов'язані єдиною метою;

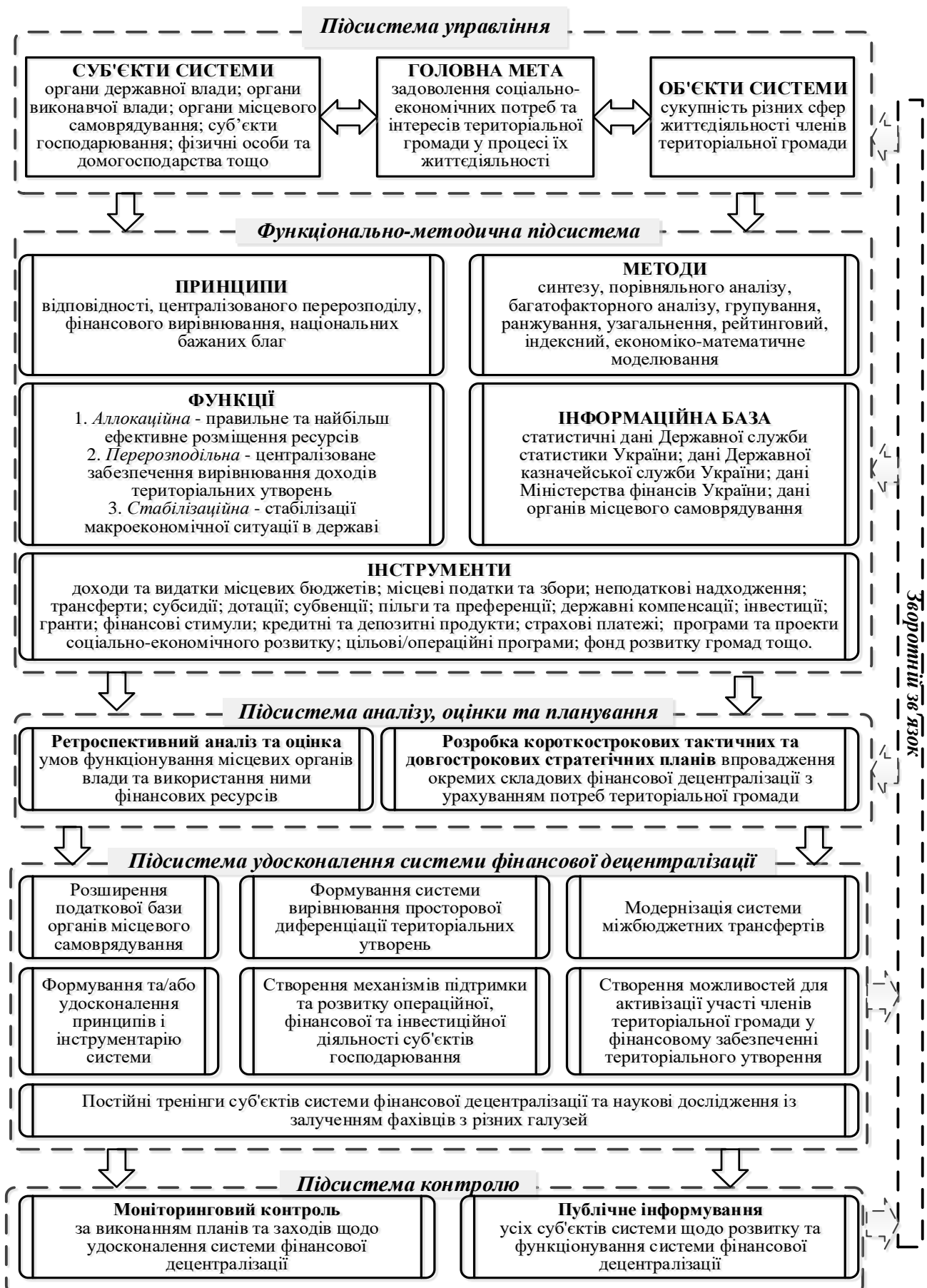
- функціонально-методична підсистема, що складається з визначених методів, принципів, функцій, та інструментально-інформаційної бази, які складають, по суті, базову основу усієї системи;

- підсистема аналізу, оцінки та планування, яка дозволяє на основі аналізу та оцінки ретроспективної інформації скласти ефективні та прозорі плани впровадження нових складових у систему фінансової децентралізації, а також удосконалення вже існуючих;

- підсистема удосконалення системи фінансової децентралізації, що містить запропоновані авторами статті заходи для створення поліпшених умов роботи усієї системи;

- підсистема контролю – є ключовою підсистемою зворотного зв'язку між суб'єктами системи фінансової децентралізації з приводу відстежування успішності або неуспішності реалізації цього процесу.

Головною особливістю розробленої на рис. 3 системи є виділення у підсистемі удосконалення процесу фінансової децентралізації сімох напрямів, які повинні стати запорукою постійного соціально-економічного розвитку територіальних утворень в сучасних кризових умовах.

Україні з 1990-х

Рис. 3. Система функціонування процесу фінансової децентралізації
 Джерело: розроблено авторами на основі [7-10]

1. Розширення податкової бази органів місцевого самоврядування.

Як показує досвід та практичні результати досліджень [11-12], переважна більшість територіальних громад (в тому числі й об'єднаних територіальних громад) не мають можливості повністю забезпечити потребу в необхідних для різних цілей бюджетних коштах за рахунок фіскальних відрахувань, які є основним джерелом доходів місцевих бюджетів. Отже, зростання значення місцевих податків і зборів та збільшення їх частки є зараз одним із головних завдань як на державному, так й на місцевому рівні. Для вирішення цієї проблеми, у рамках проведеного дослідження запропоновані наступні заходи:

- провести розширення переліку місцевих податків і зборів, а також повноважень органів місцевого самоврядування щодо їх впровадження й стягнення з урахуванням реальних можливостей територіальних громад, умов їх існування та набутого досвіду (в тому числі історично сформованого). При цьому слід зазначити, що загальний перелік податків, який встановлено законодавством України, не повинен обмежувати податкову ініціативу органів місцевої влади [7, 9];

- визначити перелік місцевих податків і зборів, який буде обов'язковим на всій території України, та у випадку неможливості стягнення або неприйняття таких податків в окремому територіальному утворенні доцільно надавати право відповідним органам стягувати їх за мінімально можливими ставками. Також слід встановити мінімальну і максимальну розмір кожного податку, для надання можливості диференціації окремих ставок податків. Запропонований захід буде вирішувати поставлену у статті проблему просторової диференціації територіальних утворень України;

- віднести окремі загальнодержавних податків до місцевих податків, що буде стимулювати підвищення динаміки фінансово-господарського обороту через побудову соціально-економічної інфраструктури в певних територіально-утвореннях;

- ліквідувати «неефективні» податки, які мали видатки на своє адміністрування більші, ніж надходження.

2. Формування та/або удосконалення принципів і інструментарію системи функціонування процесу фінансової децентралізації.

Принципи та інструменти, які висвітлені на рис. 3 призначені, насамперед, призначені для загального використання. Тому кожна територіальна громада може формувати та застосовувати свої принципи та інструменти, які вона обов'язково повинна передбачати в організаційно-управлінських документах, а саме: статутах, стратегіях, програмах, проектах, наукових дослідженнях тощо. Тим самим забезпечується гнучкість у прийнятті ефективних рішень, метою яких є досягнення більш високих результатів у наявних умовах функціонування з використанням потенціалу територіального утворення.

3. Формування системи вирівнювання просторової диференціації територіальних утворень.

Проблема просторової диференціації породжує такі дві негативні тенденції тенденцію, а саме:

- фінансово слабкі (депресивні) територіальні громади переважно не зацікавлені самостійно підвищувати свій фінансовий потенціал до визначеного рівня, по причині неотримання у подальшому основних та додаткових дотацій з державного бюджету у повному обсязі;

- територіальні утворення з високим фінансовим потенціалом також не прагнуть значно підвищувати свої фінансові результати, у зв'язку з вилученням коштів у виді реверсної дотації на користь фінансово слабких територіальних громад.

Для вирішення цієї проблеми доцільно надавати можливість до розширення власної податкової бази в залежності від показників діяльності територіальних громад. Тим самим буде враховуватися як діяльність окремої територіальної громади, так й її бездіяльність та відповідно будуть видаватися або відповідні преференції, або зменшуватися державна підтримка.

4. Створення механізмів підтримки та розвитку операційної, фінансової та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Треба зауважити, що саме за рахунок ефективності та особливо результативності функціонування великого, середнього та малого бізнесу забезпечується збільшення доходів до місцевих бюджетів територіальних утворень.

Особливої уваги у цьому напрямі заслуговує створення інвестиційного клімату територіального утворення за рахунок, який передбачає наступні заходи:

- впровадження сучасної системи інформування про інвестиційну спроможність громади шляхом використання як традиційних джерел її розповсюдження, так й сучасних інноваційних технологій у цій сфері;

- спрощення процедури порядку звернення та обслуговування інвесторів з боку місцевих органів влади;

- встановлення пільгових податкових та інших умов для нових та/або постійних інвесторів на визначений строк;

- створення місцевими органами влади можливостей для прозорого та стабільного ведення господарської діяльності [8].

5. Модернізація системи міжбюджетних трансфертів.

У результаті проведених досліджень для удосконалення системи міжбюджетних відносин в Україні запропоновано впроваджувати наступні заходи:

- прозорий розподіл повноважень між центром, регіональними та місцевим органами самоврядуванням у сфері бюджетних відносин, який буде сприяти ефективній взаємодії різних рівнів бюджету;

- формування та впровадження механізму забезпечення відповідності між видатками бюджету територіального утворення та необхідними для їх фінансування прибутковими джерелами;

— забезпечення можливостей для соціально-економічного зростання територіальних громад, що надасть можливість розвитку бюджетної дисципліни та дозволить приймати ефективні управлінські рішення;

— спрямування профіцитного результату місцевих бюджетів у бюджети вищого рівня, що сприятиме ефективнішому застосуванню наявних фінансових ресурсів;

— нормативно-правове забезпечення управління міжбюджетних відносин, досягнення стабільності та прозорості у формуванні бюджетів усіх рівнів.

6. Створення можливостей для активізації участі членів територіальної громади у фінансовому забезпеченні територіального утворення.

Сутність цього напрямку удосконалення ґрунтується на засадах дотримання принципу публічності та прозорості. Такий підхід дозволить забезпечити зростання довіри громадянського суспільства до існуючої місцевої бюджетної політики територіального утворення, підсилить ефективність контролю громадськості над використанням місцевих фінансів тощо.

Треба зауважити, що у сучасних умовах України, фінансовий контроль з боку відповідальних членів територіальної громади є недосконалим та, навіть, абстрактним поняттям. Тому представникам громадськості, насамперед, потрібно не просто виконувати свої обов'язки, а й знати як реалізовувати свої права та брати активну участь у вирішенні питань соціально-економічного розвитку громади.

7. Постійні тренінги суб'єктів системи фінансової децентралізації та наукові дослідження із залученням фахівців з різних галузей.

Реалізація цього напрямку полягає у організації інноваційних форм навчання відповідальних за питання ефективного функціонування системи фінансової децентралізації суб'єктів із залученням провідних фахівців та вчених у цій галузі, міжнародних та зарубіжних організації для отримання необхідного досвіду розвинених країн, а також запровадження сертифікатних навчальних програм спільно з рейтинговими навчальними закладами України та світу.

Таким чином, підсистема удосконалення є ключовим фактором успішності функціонування усієї системи фінансової децентралізації за рахунок наявності зворотного зв'язку з іншими підсистемами для постійного впровадження нових ідей, технологій та моделей управління цим процесом.

Висновки з проведеного дослідження. У статті були розглянуті теоретико-методичні аспекти та практичні напрями удосконалення процесу фінансової децентралізації та доведено, що ефективне впровадження та функціонування цього процесу є ключовим фактором успішності соціально-економічного розвитку територіального утворення. У ході проведеного дослідження були вирішені поставлені завдання та отримані висновки, а саме:

1. Узагальнення наукових праць та підходів дозволило зробити авторські визначення наступних категорій:

– соціально-економічний розвиток – це поступовий процес, який є одним із ключових національних пріоритетів держави, що забезпечує зростання місцевих доходів створення якісних умов існування усіх членів громади через забезпечення матеріальними ресурсами й суспільними благами;

– фінансова децентралізація – це нормативно закріплений та науково обґрунтований процес розподілу функціональних повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними і місцевими рівнями управління, що сприяє зростанню ресурсної бази місцевих бюджетів, забезпеченню прозорого та чесного перерозподілу податків, які були зібрані з територіального утворення та можливості задоволення фінансово економічних і соціальних потреб усіх членів територіальної громади в мінливих умовах кризового сьогодення.

2. Систематизовані загальні напрями впровадження та функціонування інституту фінансової децентралізації, а саме: децентралізація видатків, децентралізація доходів та проміжний варіант – процесуальна та організаційна самостійність. Зроблено висновок, що перевагами впровадження цього процесу є можливість забезпечення горизонтальної та вертикальної бюджетної конкуренції, яка буде сприяти неперервному та ефективному соціально-економічному розвитку територіальних утворень та покращенню якості надання публічних послуг органами місцевої влади з акцентуванням уваги на індивідуальних особливостях та вподобаннях членів територіальної громади.

3. Побудовано універсальну систему функціонування процесу фінансової децентралізації, яка містить у собі сукупність виокремлених підсистем, а саме: підсистему управління; функціонально-методичну підсистему; підсистему аналізу, оцінки та планування; підсистему удосконалення системи фінансової децентралізації; підсистему контролю.

4. Доведено, що підсистема удосконалення процесу фінансової децентралізації повинна стати запорукою постійного соціально-економічного розвитку територіальних утворень в сучасних кризових умовах. У статті виділено та описано механізм їх впровадження та здійснення сім основних напрямів удосконалення цього процесу, а саме: розширення податкової бази органів місцевого самоврядування; формування та/або удосконалення принципів і інструментарію системи функціонування процесу фінансової децентралізації; формування системи вирівнювання просторової диференціації територіальних утворень; створення механізмів підтримки та розвитку операційної, фінансової та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання; модернізація системи міжбюджетних трансфертів; створення можливостей для активізації участі членів територіальної громади у фінансовому забезпеченні територіального утворення; постійні тренінги суб'єктів системи фінансової децентралізації та наукові дослідження із залученням фахівців з різних галузей.

Перелік посилань

1. Кузькін Є.Ю. Фінансове забезпечення фіскального простору місцевого самоврядування: монографія. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця; ПП

«Технологічний Центр», 2019. 260 с.

2. Сухарська Л.В. Аналіз стану фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад в сучасній Україні. *Державне управління: теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. НАДУ*. 2017. № 1. С. 92–101.

3. Набатова Ю.О. Ус Т.В. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4100> (дата звернення 05.11.2023).

4. Ковбасюк Ю. В. Нові підходи до формування регіональної політики та регіонального управління. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 7(157). С. 246–253.

5. Серьогін С.М., Гончарук Н.Т. Теоретичні засади та основні напрямки реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2015. № 2. С. 1–17.

6. Picciotto S. Regulation: Managing the Antinomies of Economic Vice and Virtue. *Social and Legal Studies*. 2017. № 4. P. 676-699.

7. Kuzkin Y. Estimation of structural and regional differentiation of municipal budgets under financial decentralization case for Ukraine. *Public and Municipal Finance*. 2018. Vol. 7. Issue 4. P. 29-40.

8. Сімків Л.Є. Кулик Т.П. Реформування місцевого самоврядування в Україні: тенденції і проблемні аспекти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2017. № 28. С. 15-18.

9. Yemelianenko L.M., Osetskyi V.L., Osetska D.V. Institutional imperatives of the expansion of the fiscal space of Ukraine in the process of european integration. *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. Volume 1, № 4(12). P.72-78

10. Раделицький Ю. Проблеми наповнення місцевих бюджетів в Україні в контексті фінансової децентралізації. *Світ фінансів*. 2017. № 2 (51). С. 29-41.

11. Аванесова Н.Е., Мордовцев О. С., Сергієнко Ю. І. Теоретико-методичні засади ідентифікації та взаємозв'язку впливу дестабілізуючих факторів на економічну безпеку промислового підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №9. С. 20–28.

12. Татарин Н.Б., Войтович В.В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 11. С. 159-162.

References

1. Kuzkin, Y. (2019), *Financial support of the fiscal space of local self-government [Finansove zabezpechennia fiskalnoho prostoru mistsevoho samovriadvannia]*, Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznetsia, PP «Tekhnolohichnyi Tsentr», 260 p.

2. Sukharska, L. (2017), "Analysis of the state of financial support for the development of United territorial communities in modern Ukraine" ["Analiz stanu

finansovoho zabezpechennia rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad v suchasni Ukraini"], *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka : elektron. nauk. fakh. vyd. NADU*, No. 1, P. 92–101.

3. Nabatova, Yu., Us, T. (2015), "Formation of local budgets in the conditions of decentralization of financial resources" ["Formuvannia mistsevykh biudzhetyv v umovakh detsentralizatsii finansovykh resursiv"], *Efektivna ekonomika*, No. 5, URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4100>.

4. Kovbasiuk, Yu. (2014), "New Approaches to the formation of regional policy and regional management" ["Novi pidkhody do formuvannia rehionalnoi polityky ta rehionalnoho upravlinnia"], *Aktualni problemy ekonomiky*, No. 7(157), P. 246–253.

5. Serohin, S., Honcharuk, N. (2015), "Theoretical foundations and main directions of Local Self-Government Reform and decentralization of power in Ukraine" ["Teoretychni zasady ta osnovni napriamky reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta detsentralizatsii vlady v Ukraini"], *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, No. 2, P. 1-17.

6. Picciotto, S. (2017), "Regulation: Managing the Antinomies of Economic Vice and Virtue". *Social and Legal Studies*. No. 4, P. 676-699.

7. Kuzkin, Y. (2018), "Estimation of structural and regional differentiation of municipal budgets under financial decentralization case for Ukraine". *Public and Municipal Finance*, No. 7(4), P. 29-40.

8. Simkiy, L., Kulyk, T. (2017), "Reforming local self-government in Ukraine: trends and problematic aspects" ["Reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: tendentsii i problemni aspekty. Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu"], *Seriia: «Ekonomika i menedzhment»*, No. 28, P. 15-18.

9. Yemelienko, L., Osetskyi, V., Osetska, D. (2017), "Institutional imperatives of the expansion of the fiscal space of Ukraine in the process of european integration". *Scientific bulletin of Polissia*, Vol. 1, No. 4(12), P.72-78.

10. Radelytskyi, Yu. (2017), "Problems of filling local budgets in Ukraine in the context of financial decentralization" ["Problemy napovnennia mistsevykh biudzhetyv v Ukraini v konteksti finansovoi detsentralizatsii"]. *Svit finansiv*. No. 2 (51). P. 29-41.

11. Avanesova, N., Mordovtsev, O., Serhiienko, Yu. (2020), "Theoretical and methodological foundations of identification and interrelation of the influence of destabilizing factors on the economic security of an industrial enterprise" ["Teoretyko-metodychni zasady identyfikatsii ta vzaiemozviazku vplyvu destabilizuiuchykh faktoriv na ekonomichnu bezpeku promyslovoho pidpriemstva"], *Biznes Inform*, No. 9, P. 20-28.

12. Tataryn, N., Voitovych, V. (2017), "Local budgets as a financial base of local self-government" ["Mistsevi biudzhety yak finansova baza mistsevoho samovriaduvannia"], *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo*, No. 11. P. 159-162.

РЕФЕРАТИ ABSTRACTS

УДК 336.144, JEL Classification: A 14, R 13, R 58.

Дмитрієва О.І., Мордовцев О.С., Шепелєв О.В. ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК СИСТЕМНИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Мета: дослідження теоретико-методичних практичних основ впровадження та функціонування процесу фінансової децентралізації як ключового фактору соціально-економічного розвитку територіальних утворень. **Результати:** З'ясовано, що проблема формування та впровадження у практику ефективних механізмів вирішення проблеми фінансової диференціації є одним із найважливіших напрямів побудови ефективної соціально-економічної політики в умовах розповсюдження інноваційних форм публічного управління на місцевому рівні. Узагальнені наукові праці з питань соціально-економічного розвитку територіальних утворень України та зроблено авторську інтерпретацію цього поняття. Систематизовані підходи до визначення поняття «фінансова децентралізація» та надано уточнену дефініцію цього поняття. Обґрунтовані загальні напрями впровадження та функціонування інституту фінансової децентралізації. Визначені переваги та недоліки процесу фінансової децентралізації як для держави в цілому, так й для окремого територіального утворення. **Наукова новизна:** Сформовано універсальну систему функціонування процесу фінансової децентралізації, яка складається із взаємопов'язаних підсистем, які функціонують на засадах сталості та зворотного зв'язку. Надані пропозиції щодо напрямів удосконалення процесу фінансової децентралізації в сучасних умовах України. **Практична значущість:** виконання представлених теоретико-методичних заходів є ключовим фактором успішності функціонування усієї системи фінансової децентралізації за рахунок наявності неперервного зворотного зв'язку з іншими підсистемами для постійного впровадження нових ідей, технологій та моделей управління цим процесом..

Ключові слова: фінансова децентралізація, соціально-економічний розвиток, територіальна громада, система, податкова база.

UDC 336.144, JEL Classification: A 14, R 13, R 58.

Dmytriieva O., Mordovtsev O. FINANCIAL DECENTRALISATION AS A SYSTEMIC MECHANISM OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF TERRITORIES

Purpose: to develop the theoretical and methodological practical foundations for the implementation and functioning of the financial decentralisation process as a key factor in the socio-economic development of territorial entities. **Results:** it has been found that the problem of forming and implementing effective mechanisms for solving the problem of financial differentiation is one of the most important directions for building an effective socio-economic policy in the context of the spread of innovative forms of public administration at the local level. The article summarises scientific works on the issues of socio-economic development of territorial entities of Ukraine and provides the author's interpretation of this concept. The approaches to the definition of "financial decentralisation" are systematised and a clarified definition of this concept is provided. The general directions of implementation and functioning of the institution of financial decentralisation are substantiated. The advantages and disadvantages of the financial decentralisation process for both the state as a whole and for a separate territorial entity are identified. **Scientific novelty:** a universal system for the functioning of the financial decentralisation process has been formed, consisting of interconnected subsystems that operate on the basis of sustainability and feedback. Proposals are made on ways to improve the process of financial decentralisation in the current conditions of Ukraine. **Practical significance:** the implementation of the presented theoretical and methodological measures is a key factor in the successful functioning of the entire system of financial decentralisation due to the availability of continuous feedback from other subsystems for the continuous introduction of new ideas, technologies and models of managing this process

Key words: financial decentralisation, socio-economic development, territorial community, system, tax base.

Відомості про авторів / About the Authors

Дмитрієва Оксана Іллівна – доктор економічних наук, професор, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, завідувачка кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: oksanahnadu@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9314-350X>. Моб. (063) 353-79-98.

Dmytriieva Oksana – Dr.Sc. in Economics, Professor, Kharkov National Automobile and Highway University, Head of the Department of Economics and Business, Kharkiv, Ukraine.

Мордовцев Олександр Сергійович – кандидат економічних наук, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: asmordov@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1653-5440>. Моб. (050) 401-14-79.

Mordovtsev Oleksandr – PhD in Economics, Kharkov National Automobile and Highway University, associate professor of the Department of Economics and Business, Kharkiv, Ukraine.

Шепелєв Олександр Вадимович – Харківський національний автомобільно-дорожній університет, аспірант кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: zirgus1@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6258-3446>. Моб. (097) 534-29-62.

Shepeliev Oleksandr – Kharkov National Automobile and Highway University, PhD student of the Department of Economics and Business, Kharkiv, Ukraine.